

ב. כשהחזיק בשדה אחת וקנה עמה אחרת, גם אם העבד עומד באחרת – יכול להיקנות עמהן (עפ"י מאירי).

החזיק בעבדים – לא קנה קרקעות.

אפילו היו העבדים באותה קרקע – שאין חזקת העבדים גדולה עד כדי שיקנה עמהם קרקע (עפ"י ערוה"ש חו"מ רב, ה. וע' פנ"י).

וכן המוכר עשרה עבדים, החזיק באחד מהם – לא קנה השאר (עפ"י תוספתא ב"ב ב, ה). ולענין מטלטלין נחלקו הדעות; לדברי אבימי לא קנה [שהעבד כמטלטלין, ואין מטלטלין קונים מטלטלין. רב נחמן]. וכן שנו בברייתא אחרת, ופירשה רב איקא ברדר"א אפילו כמאן דאמר עבדים כקרקעות – שאין קונים מטלטלין אגב קרקע אלא בדומה לערים בצרות ביהודה, ולא ב'קרקע נידת'.

ובברייתא אחרת שנו: החזיק בעבדים קנה מטלטלין. אם מפני שסוברת עבדים כקרקעות וקנה בקנין 'אגב', או אפילו אם עבדים כמטלטלין, ובעוד המטלטלין על העבד, ומשום קנין 'חצר' (כ'איכא דאמר' דראבדר"א). אך הסיקו שזה מועיל רק בעבד כפות, שאם לא כן 'חצר מהלכת' היא ולא קנה.

התוס' ועוד ראשונים נקטו שכפות וישן צריך. ויש חולקים וסוברים שכפות וניעור קונה (ערמב"ם מכירה ג, יב; מאירי; חו"מ רב, ט. וע' בהגהות אשר"י ממהר"ח שכפות ידיו ורגליו (-) שאם ידיו מותרות, הלא יכול להתיר את רגליו ולברוח. כ"נ) ומשתמר לדעת הבעלים – קונה אפילו ניעור. וע"ע בראשונים ב"מ יא וגטין עח).

לא היה כפות ברגליו אלא כפות ביד הקונה, כלומר שהיה תופס בו בחבל – אינו קונה (רשב"א).

קנה מטלטלין – לא קנה קרקע ולא עבדים ולא מטלטלין אחרים.

דפ"מ יב – יג

כח. קדשים קלים, האם הם ממון בעלים אם לאו? מאי נפקא מינה?

לדברי רבי יוסי הגלילי, קדשים קלים – ממון בעלים הם (ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון וגו' – לרבות קדשים קלים שהם ממונו, שאם הפקיד בהמת שלמים אצל חברו וכפר ונשבע והודה – משלם קרן וחומש ואשם, שלא כשאר הקדשות). וחכמים חולקים.

הנפקותות הנוספות המתבארות בסוגיא: נזקי ממון של קדשים קלים, לריה"ג חייבים עליהם [וכן דייקו ממשנתנו 'נכסים שאין בהם מעילה' – אעפ"י שהם קדושים, דהיינו קדשים קלים. ולדברי רבא אין לדייק ממשנתנו]; המקדש אשה בקדשים קלים – לריה"ג מקודשת. וכן לענין מכירה – מכורים. מה שאין כן לחכמים.

מודה ריה"ג לאחר שחיטה שאינם ממונו אלא משלחן גבוה זוכים בהם.

א. לפרש"י מדובר הן בחלק הכהנים הן בחלק הבעלים בשאר הבשר – לאחר שחיטה משלחן גבוה הם זוכים. והתוס' נקטו שדוקא בחלק כהנים אמרו, אבל שאר הבשר ממון בעלים הוא.

שמה לאחר שחיטה, אעפ"י שאינו ממון בעלים למכור ולקדש, אבל לענין נזיקין חייב מפני זכות האכילה שיש בו, משא"כ בחיים (כן צדד במנחת שלמה ליישב שיטת רש"י).

ב. יש אומרים שדוקא לאחר זריקת הדם נעשה ממון גבוה (כן נקט במנחת שלמה עפ"י רש"י להלן עו). ולכאורה היה נראה שכונת רש"י שם רק לאפוקי שחיטה פסולה, ולעולם כבר בשעת השחיטה נכנס לשלחן גבוה. יע"ש בלשוננו).

עוד אמרו: במתנות כהונה, כגון בכור – לא אמר ריה"ג שממון בעלים הן, כי זכות הכהנים בהן משלחן גבוה [וסתמא דמלתא משמע בין תם בין בעל מום. מנח"ש].

ואולם בזמן הזה שאינו ראוי להקרבה, או אפילו בזמן הבית ובחול"ל [אליבא דרבי שמעון שלכתחילה אינו קרב] – ממון בעלים הוא, ולכן הוא נמכר חי ואפשר לקדש בו את האשה [אבל לא שחוט שהרי הוא אסור בהנאה משום שחוטי חוץ (רש"י עפ"י תמורה ז:)]. ובעל מום נמכר חי ושחוט, ואפילו בזמן הבית (רמב"ם עפ"י משנת מעשר שני).

א. פירשו התוס' והרא"ש [על פי רב יהודאי גאון בעל הלכות גדולות] שזה רק לריה"ג, אבל לחכמים אף בזמן הזה או בחול"ל – ממון גבוה הוא, ואפילו בעל מום – לפי שאסור בגיזה ועבודה וחלב.

ב. נראה שאף לחכמים, בכור שחוט ממון בעלים הוא, ואפילו בזמן שבית המקדש קיים – שהרי מותר להאכילו אפילו לנכרי, שהוקש לצבי ואיל (תוס').

ג. בכור שנוולד בזמן הזה, אם ייבנה הבית יהא ממון גבוה. וכיו"ב לאידך גיסא, בכור שהיה בזמן הבית ונחרב הבית – חזר להיות ממון הדיוט. וכן בכור בחול"ל שהובא לארץ ישראל – נעשה ממון גבוה (עפ"י מנחת שלמה. ובחדושי מרן רי"ז הלוי ביאר שבעצם הבכור הוא ממון כהן כשאר קדשי הגבול הניתנים לכהן, אלא שקדושת קרבן שבו מפקיעתו מבעלותו, הלכך כל שבפועל אינו מיועד להקרבה, ממון בעלים הוא בעצם).

ד. לדברי התוס', גם זהו ושוק של שלמים – ממון גבוה הם כבכור. ואולם לפרש"י משמע שמחיים הם ממון של בעליהם (ע' מנח"ש. וע' באחיעזר ח"ג סב שהביא ממהרש"ל להוכיח שהאימורים ממון גבוה הם מחיים אף לריה"ג, והמוזיקם פטור. אך העיר שלפי"ז יתחדש שאם כפר בקדשים קלים לא ישלם חומש על חלק האימורין. וע' חזו"א ב"ק ה, יג).

בדעת בן עזאי אליבא דחד תנא (תנא קמא – ללשנא קמא, אבא יוסי בן דוסתאי – ל"ב), אמרו שמעשר בהמה אינו ממון בעלים אעפ"י שהוא קדשים קלים, לפי שנאמר בו לא יגאל – שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. ולתנא אחר (אבא יוסי בדעת בן עזאי, ללשנא קמא) משמע שבכור בלבד ממון הדיוט אבל שלמים ומעשר ממון גבוה.

רש"י נקט שבן עזאי לפרש דברי ריה"ג בא. ויש אומרים שלחלוק בא (ע' בחדושי הראב"ד; לחם משנה נזקי ממון ח, א).

י"מ שאבא יוסי בן דוסתאי ובן עזאי לא נחלקו אלא שלזה חמור שלמים מבכור ולזה להפך, ולפי שניהם אין ממועט אלא מעשר בהמה. וי"מ שנחלקו לענין בכור ומעשר (עראב"ד ותו"ח. ושם כתב דלשנא קמא עיקר וא"כ בין לתנא קמא בין לאבא יוסי המקדש בבכור בזמן הזה מקודשת לריה"ג).

יש שפסקו כרבי יוסי הגלילי משום שסתם משנתנו מוכחת כמותו (וכ"פ ריא"ז). ויש סוברים שהלכה כחכמים, כי אביי ורבינא סוברים כן, ואם כן כהן שקדש האשה בבכור חי (בזה"ל) – אינה מקודשת. וכן נטה הרא"ש, ונשאר ב'צריך עיון'.

גם בדעת הרמב"ם נחלקו הדעות. לענין נזקין פסק (ח, א) ממון בעלים הם [וכן הגונב ק"ל פטור מן הכפל אבל קרן חייב. עפ"י יד דוד, בפירוש דברי הרמב"ם רפ"ב דגניבה]. ולענין מכירה פסק (מעילה

ה,ח) שהמוכר שלמיו לא עשה כלום. וכן פסק (אישות ה,ח) שכהן המקדש בחלקו אינה מקודשת. (ע' בלחם משנה הל' נוקי ממון שם; משנה למלך מעילה שם; קצוה"ח תו. ובאבן האול (נוקי ממון שם ובהשמטות) נקט שפסק כחכמים אלא שגם לדבריהם יש לאדם בעלות לענין האכילה, וכמעשר שני ממון גבוה לדעת הרמב"ם. [ניתכן שישראל שקידש בבשר שלמים שלו מקודשת, ודוקא בכהן אמר הרמב"ם שאינה מקודשת. וכ"פ הרי"א"ז בקדושין. ואולם הגרא"ז בהשמטות חזר בו מפרט זה].

דף יג

כט. מה דין התשלומין בנוקי בהמה תמה, באופנים דלהלן?

- א. בהמת שלמים או תודה שהזיקה.
- ב. בהמת הפקר שנגחה בהמתו של אחד, וקדם אחר וזכה בה.
- ג. שור שנגח, ואחר כך בעליו הקדישו או הפקירו.

א. אמר רבי אבא: שלמים שהזיקו – גובה מבשרם ואינו גובה מאימוריהם. ופירשו, לענין גביית בשר כנגד האימורים, אבל אימורים ממש – אין צריך לומר שאינו גובה, שהרי עולים לגבוה. (כגון שור תם שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים – משלם חצי מדמי בשרו ולא חצי מכולו). ואפילו לרבי נתן שאמר גבי שור שדחף בהמה לבור, כשאי אפשר להשתלם מהשור – משתלם מבעל הבור, כאן מודה שאין משתלם מהבשר כנגד האימורין שהרי גם האימורין הזיקו כמו הבשר (כן פירשו ל'אבע"א').

- א. כן נקט רש"י לעיקר, וכן הסכימו הרשב"א והרי"א"ז (פ"ד ב). ויש מפרשים (כן נראה שפירש ר"ח. רשב"א): לומר שגובה מהבשר כנגד האימורים.
- ב. כתבו ראשונים שדין זה שגובה מבשרם – רק לרבי יוסי הגלילי הוא אמור, שממון בעלים הוא (עפ"י ר"ח וחדושי הרמב"ם). ומהאחרונים יש שכתבו [בדעת הרמב"ם] שאפילו אם ממון גבוה – חייב שהרי הבהמה תחת ידו, והוי כלסטם שחייב בנוקי הבהמה הגם שאינה שלו (עפ"י חזו"א ג,טו; אבן האול ה,ב).
- ג. מהרש"ל כתב שהוא הדין בשור המועד המשלם מן העליה – אינו גובה מן האימורין (ע"ע אחיעזר ח"ג סב; חזו"א ה,יג).

אמר רבא: תודה שהזיקה – גובה מבשרה ואינו גובה מלחמה. ניזק אוכל בשר [כגד חצי נזק שלו], ומתכפר (– זה שהופרשה התודה עבורו) מביא לחם, שהלחם חיוב בעלים הוא.

ב. בהמת הפקר שנגחה בהמתו של אחד, וקדם אחר וזכה בה – זה שזכה בה פטור (ואעפ"י ששור תם משתלם מגופו, אין חייב אלא בשור רעהו – עד שיהיו הנכסים מיוחדים).

ג. אמר רבי יהודה: נגח ואח"כ הקדיש, נגח ואח"כ הפקיר – פטור, שנאמר והועד בבעליו.. והמית איש.. השור יסקל – עד שתהא מיתה והעמדה בדין וגמר דין שוין כאחד.

- א. גם חכמים החולקים על רבי יהודה, לא נחלקו אלא בשור שהמית אדם, אבל בשור שהמית שור מודים לפטור (עפ"י הר"מ, מובא ברא"ש. וכע"ז בראב"ד ועוד).
- ב. גם בשור מועד הדין כן (עפ"י שיטמ"ק; תו"ח). ודנו האחרונים בשן ורגל ובשאר ממון המזיק.

ויש אומרים דוקא במועד כן הוא, אבל בתם אין הקדשו הקדש [מן הדין] ואין הפקרו הפקר שכבר הוחלט השור לניזוק [כרבי עקיבא], וחייב לשלם (עפ"י מאירי, שיטמ"ק, רי"ד – אבל בדעת הרמב"ם כתבו אחרונים שפטור. ע' שו"ת חת"ס חו"מ קסה; או"ש ח,ז ועוד). ויש מי שכתב אפילו לרבי ישמעאל לא נפטור (עפ"י חזו"א ג,טז. וע' בפסקי הרי"ד לג:).

ויש אומרים, דוקא בשור תם נפטור [מפני שהחייב מוטל על גופו של שור משא"כ מועד שחל החיוב על בעליו לשלם מן העליה, או מפני שחצי נזק קנס הוא], אבל בשור מועד כבר נתחייב בשעת הנזק (עפ"י שיטמ"ק בשם הר' יהונתן. וע' שו"ת חת"ס קסה; מרחשת ח"ב לג).

ג. שמא דוקא הקדיש לבדק הבית אבל למזבח לא, דמעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן (עפ"י מנחת שלמה לעיל יב: ולפי"ז מתישבת קושית הרי"ד בפסקיו לג:).

ד. נגח ואח"כ מכרו לאחר – יש מחייבים (עפ"י רשב"א; רבנו פרץ). ויש פוטרם. (בטור כתב שאם זכה בו אחר פטור ורק אם חזר הוא וזכה חייב. ע"ע אחיעזר ח"ג מא; שרידי אש ח"א עמ' ערב וח"ג סי' פ; הר צבי).

דפים יג – יד

ל. מה דין תשלום נזקי קרן ושן ורגל ברשות דלהלן?

א. רשות הניזוק.

ב. רשות המזיק.

ג. רשות המשותפת למזיק ולניזוק.

ד. רשות של אחר.

א. כל שהוא רשות לניזוק ולא למזיק – חייבים בכל. לדברי רבי טרפון אפילו קרן תמה משלמת נזק שלם. וחכמים חולקים וסוברים חצי נזק.

ב. רשות למזיק ולא לניזוק – פטור מכל. (תורף ברשותי מאי בעי?).

ג. רשות המשותפת למזיק ולניזוק; בקרן – תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם. [ואפילו לרבי טרפון, שהרי לגבי שוורים יש למזיק בה רשות הכנסה כרשות הרבים. ואפילו אם לפירות אין רשות למזיק אלא לניזוק. כן מבואר בגמרא לגרסתנו].

וכן אם אין רשות לשניהם להכניס שם שוורים, אפילו יש רשות להכניס פירות – תם משלם חצי נזק אפילו לרבי טרפון, כיון שלא היה להם רשות ליכנס (עפ"י ר"ת. וכן יש לדייק מלשון הגמרא 'דלגבי שן הוא לה חצר הניזוק').

בשן ורגל, אם היא חצר המיוחדת לפירות ולשוורים, [או כגון בקעה], כיון שיש רשות לשניהם להכניס שם שוורים – הרי זה דומה לרשות הרבים ופטור.

יש אומרים שבזה נחלקו רבי אלעזר ורב חסדא בשם אבימי (ע' מ"מ א,ח. וכן פירשו התוס' ד"ה חצר) את דברי רבי אלעזר לפי גירסה אחת בגמרא, אלא שלמסקנת הסוגיא לא נחלקו בדבר זה. ועתוס' טז. ד"ה כולה).

היתה החצר מיוחדת לפירות ולא לשוורים [וכגון פוגדק] – חייב (שהרי אין לו רשות להכניס שם שורו). וצדדו בגמרא שנחלקו בדבר רב חסדא ורבי אלעזר, שלר"א פטור מפני שמיוחדת לשניהם לפירות אין